कलिः प्रागाथः।इन्द्रः। प्रगाथः - (विषमा बृहती, समा सतोबृहती), १५ अनुष्टुप्।

तरोभिर्वो विदद्वसुमिन्द्रं सबाध ऊतये।
बृहद्गायन्तः सुतसोमे अध्वरे हुवे भरं न कारिणम्॥ ८.०६६.०१

तरोभिः- तारकैः। विदद्वसुम्- सम्पल्लम्भकम्। इन्द्रम्। वः- यूयम्। सबाधः- सपीडाः। ऊतये- रक्षायै। बृहद्गायन्तः परिचरथ। सुतसोमे- रसे निष्पन्ने। अध्वरे- ध्वरविरोधकर्मणि। भरम्- धारकम्। न- च। कारिणम्- कर्मशीलम्। हुवे- आह्वये ॥१॥

न यं दुध्रा वरन्ते न स्थिरा मुरो मदे सुशिप्रमन्धसः।
य आदृत्या शशमानाय सुन्वते दाता जरित्र उक्थ्यम्॥ ८.०६६.०२

दुध्राः- दुर्धराः। यम्। न। वरन्ते- वारयन्ति। स्थिराः- अमराः। मुरः- मर्त्याः। यम्। सुशिप्रम्- शोभनहनुयुक्तम्। अन्धसः- रसस्य। मदे- हर्षे न वारयन्ति। यः। आदृत्य- आदरं दर्शयित्वा। शशमानाय- प्रशंसकाय। उक्थ्यम्- मन्त्रस्य। जरित्रे- समर्पकाय। सुन्वते- रसनिष्पादकाय। दाता भवति ॥२॥

यः शक्रो मृक्षो अश्व्यो यो वा कीजो हिरण्ययः।
स ऊर्वस्य रेजयत्यपावृतिमिन्द्रो गव्यस्य वृत्रहा॥ ८.०६६.०३

यः। शुक्रः- शुभ्रः। मृक्षः- शोधकः। अश्व्यः- प्राणतुरगोपेतः। यः। कीजः- किमत्र कथं जात अद्भुत इति सायणः। हिरण्ययः- सुवर्णमयः। सः- असौ। इन्द्रः। वृत्रहा- आवरणबाधकः। उर्वस्य- विस्तृतस्य। गव्यस्य- चिद्रश्मिसमूहस्य। अपावृतिम्- आवरणम्। रेजयति- कम्पयति ॥३॥

निखातं चिद्यः पुरुसम्भृतं वसूदिद्वपति दाशुषे।
वज्री सुशिप्रो हर्यश्व इत्करदिन्द्रः क्रत्वा यथा वशत्॥ ८.०६६.०४

Dr. Rangani
WEBOLIM

यः। पुरुसम्भृतम्- बहुसङ्गृहीतम्। निखातम्- अन्तःस्थापितम्। वसु- धनम्। दाशुषे- दात्रे। उद्वपति। वज्री- वज्रपाणिः। सुशिप्रः- शोभनहनुयुक्तः। हर्यश्वः- प्राणाश्वसम्पन्नः। इन्द्रः। यथा वशत्- यथेच्छति तथा। क्रत्वा- स्वसङ्कल्पेन। करत्- करोति ॥४॥

यद्वावन्थ पुरुष्टुत पुरा चिच्छूर नृणाम्।
वयं तत्त इन्द्र सं भरामसि यज्ञमुक्थं तुरं वचः॥ ८.०६६.०५

यत्। पुरुष्टुत- बहुभिः स्तुत। शूर- समर्थ। नृणाम्- नृभ्यः। वावन्थ- अकामयः। तत्। इन्द्र। ते- तुभ्यम्। वयम्। सम्- सम्यक्। भरामसि- आहरामः। यज्ञम्। उक्थम्- मन्त्रम्। तुरं वचः- त्वरमाणं वाक्यं समर्पयामः ॥५॥

सचा सोमेषु पुरुहूत वज्रिवो मदाय द्युक्ष सोमपाः।
त्वमिद्धि ब्रह्मकृते काम्यं वसु देष्ठः सुन्वते भुवः॥ ८.०६६.०६

पुरुहूत- बहुभिः साहाय्यायाहूत। सचा- सह। वज्रिवः- वज्रिन्। द्युक्ष- दीप्त। सोमपाः- रसानुभवकर। सोमेषु- रसेषु। मदाय- तृप्त्यनुभूतये। आगच्छ। त्वम्। हि- खलु। ब्रह्मकृते- मन्त्रकृते। काम्यम्- कमनीयम्। वसु- धनम्। सुन्वते- रसनिष्पादकाय। देष्ठः- दातृतमः। भुवः- अभवः ॥६॥

वयमेनमिदा ह्योऽपीपेमेह वज्रिणम्।
तस्मा उ अद्य समना सुतं भरा नूनं भूषत श्रुते॥ ८.०६६.०७

वयम्। एनम्- इमम्। इदा- इदानीम्। ह्यः। वज्रिणम्- वज्रपाणिम्। अपीपेम- आप्याययाम। तस्मै। अद्य- इदानीम्। समना- सहृदयाय। सुतम्- रसम्। भर- आहर। नूनम्- निश्चयेन। श्रुते- श्रुत्यां निमित्तायाम्। भूषत- मण्डयत ॥७॥

वृकश्चिदस्य वारण उरामथिरा वयुनेषु भूषति।
सेमं नः स्तोमं जुजुषाण आ गहीन्द्र प्र चित्रया धिया॥ ८.०६६.०८

Dr. Rangani
WEBOLIM

वृकः- विकर्तनः। चित्- अपि। वारणः- वारकः। उरामथिः- मथिता। अपि। अस्य- एतस्य। वयुनेषु- प्रज्ञानेषु। भूषति- आनुकूल्येन मण्डयति। सः। इमम्- एतम्। नः- अस्माकम्। स्तोमम्- मन्त्रम्। जुजुषाणः- सेवमानः। इन्द्र। चित्रया धिया। प्र- प्रकर्षेण। आगहि- आगच्छ ॥८॥

कदू न्व१स्याकृतमिन्द्रस्यास्ति पौंस्यम्।
केनो नु कं श्रोमतेन न शुश्रुवे जनुषः परि वृत्रहा॥ ८.०६६.०९

कत्- किम्। नु। इन्द्रस्य। पौंस्यम्- वीर्यम्। अकृतम्। अस्ति। वृत्रहा- इन्द्रः। जनुषः परि- जन्मप्रभृति क्रियमाणेन। केनो नु कम्- केन खलु। श्रोमतेन- श्रवणीयेन वीर्येण। न। शुश्रुवे- श्रूयते। ॥९॥

कदू महीरधृष्टा अस्य तविषीः कदु वृत्रघ्नो अस्तृतम्।
इन्द्रो विश्वान्बेकनाटाँ अहर्दृशो उत क्रत्वा पणींरभि॥ ८.०६६.१०

कत्- कदा। महीः- महान्ति। अधृष्टा- अधृष्टानि। अस्य- एतस्य। तविषीः- बलानि। कत्- कदा। वृत्रघ्नः- इन्द्रस्य। अस्तृतम्- अहिंस्यं कर्माभवत्। इन्द्रः। विश्वान्- सर्वान्। बेकनाटान् पणीन्- लोभिनः। बेशब्दोऽपभ्रंशः। एको वेको बेकः इति क्रमेण व्यत्यासः। एकं गुणं द्रव्यं ऋणिकाय दत्त्वा द्विगुणं मह्यं देयमिति नाटयतीति बेकनाट इति वाचस्पत्ये। बेकनाटाः खलु कुसीदिनो भवन्ति। द्विगुणकारिणो वा। द्विगुणदायिनो वा। द्विगुणं कामयन्त इति वेति यास्कः (6.26.) । अहर्दृशः- ज्योतिर्द्रष्टुरुपासकस्य। क्रत्वा- सङ्कल्पेन। अभिभवति ॥१०॥

वयं घा ते अपूर्व्येन्द्र ब्रह्माणि वृत्रहन्।
पुरूतमासः पुरुहूत वज्रिवो भृतिं न प्र भरामसि॥ ८.०६६.११

वयम्। ते- त्वदर्थम्। पुरुहूत- बहुभिः साहाय्यायाहूत। वृत्रहन्- आवरणबाधक। इन्द्र। अपूर्व्या- अभिनवान्। ब्रह्माणि- मन्त्रान्। पुरूतमासः- बहुयुक्ताः। भृतिम्- हव्यम्। न- इव। प्र- प्रकर्षेण। भरामसि- सम्पादयामः ॥११॥

Dr. Rangani
WEBOLIM

पूर्वीश्चिद्धि त्वे तुविकूर्मिन्नाशसो हवन्त इन्द्रोतयः।

तिरश्चिदर्यः सवना वसो गहि शविष्ठ श्रुधि मे हवम्॥ ८.०६६.१२

तुविकूर्मिन्- बहुकर्मवन्। इन्द्र। पूर्वीः- पुराणीः। ऊतयः- रक्षाः। आशसः- आशंसनानि। त्वे- त्वयि स्थितानि लब्धुम्। हवन्ते- आह्वयन्ति। अर्यः- अरेः। सवनानि- सम्भजनानि। तिरश्चित्- तिरस्कृत्य। वसो- शरण्य। गहि- आगच्छ। शविष्ठ- बलिष्ठ। मे- मम। हवम्- आह्वानम्। श्रुधि- शृणु ॥१२॥

वयं घा ते त्वे इद्विन्द्र विप्रा अपि ष्मसि।

नहि त्वदन्यः पुरुहूत कश्चन मघवन्नस्ति मर्डिता॥ ८.०६६.१३

इन्द्र। ते- अमी। वयम्। त्वे- त्वयि। विप्राः- मेधाविनः। स्मसि- स्मः। त्वदन्यः- त्वदितरः। पुरुहूत- बहुभिः साहाय्यायाहूत। मघवन्- सम्पद्वन्। मर्डिता- आनन्दयिता। कश्चन- कश्चित्। नहि अस्ति ॥१३॥

त्वं नो अस्या अमतेरुत क्षुधोऽभिशस्तेरव स्पृधि।

त्वं न ऊती तव चित्रया धिया शिक्षा शचिष्ठ गातुवित्॥ ८.०६६.१४

अस्याः- एतस्याः। अमतेः। उत- अपि च। क्षुधः। अभिशस्तेः- निन्दायाः। त्वम्। नः- अस्मान्। अव स्पृधि- मोचय। त्वम्। नः- अस्मभ्यम्। ऊती- रक्षया। तव- ते। चित्रया- असाधारण्या। धिया। शचिष्ठ- बलिष्ठ। गातुवित्- मार्गवित्। शिक्ष- विद्यां देहि ॥१४॥

सोम इद्वः सुतो अस्तु कलयो मा बिभीतन।

अपेदेष ध्वस्मायति स्वयं घैषो अपायति॥ ८.०६६.१५

कलयः- कलितहर्षाः। वः- युष्माकम्। सोमः- रसः। सुतः- निष्पन्नः। मा। बिभीतन- भयं प्राप्नुत। एषः- अयम्। ध्वस्मा- ध्वंसकः। स्वयम्। अप अयति- अपगच्छति ॥१५॥

Dr Ranganji
WEBOLIM

Dr. Ranganji

WEBOLIM